

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України
щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними
(реєстр. № 13354 від 09 червня 2025 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 12 червня 2025 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 12 серпня 2025 року (протокол № 196) проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13354 від 09 червня 2025 року), поданий народними депутатами України Павлішем П.В. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту його метою є посилення захисту прав і законних інтересів осіб, визнаних судом недієздатними, шляхом удосконалення механізмів опіки (піклування) та приведення законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Для досягнення зазначеної мети авторами Законопроекту пропонується внести зміни до низки статей Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), зокрема:

- надати право фізичній особі, визнаній недієздатною, членам її сім'ї або адвокату подавати заяву до суду про поновлення цивільної дієздатності;
- надати право суду звільнити опікуна від його повноважень за заявою особи, визнаної недієздатною, члена її сім'ї;
- встановити контроль за здійсненням опіки та піклування над недієздатними особами та особами, цивільна дієздатність яких обмежена;
- змінити термін «навчальний заклад» на «заклад освіти».

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (стаття 1, частини перша-друга статті 8 Основного Закону України).

Відповідно до статей 21-22 Конституції України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними; вони гарантуються і не можуть бути скасовані.

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Статтями 23, 28-29, 32, 46, 49 Основного Закону України закріплено право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей; право на повагу до його гідності; право на свободу та особисту недоторканість, а також право на невтручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України; право на соціальний захист, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Частиною другою статті 3, частиною першою статті 55, частиною першою статті 124 Основного Закону України передбачено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом; правосуддя в Україні здійснюють виключно суди.

Права фізичних осіб, визнаних недієздатними, також захищаються Європейською конвенцією з прав людини, яка набрала чинності для України 11 вересня 1997 року, та Конвенцією про права осіб з інвалідністю, яка набрала чинності для України 06 березня 2010 року.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило низку зауважень до Законопроекту, зокрема щодо необхідності визначення підстав, за яких особа, яка визнана недієздатною, або член її сім'ї мали б право подати заяву до суду про звільнення призначеного їй опікуна; необхідності узгодження положень Цивільного та Цивільного процесуального кодексів України, а також уточнення положень щодо дня набрання чинності Законопроектом.

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій рекомендував Верховній Раді України за результатами розгляду Законопроекту в першому читанні прийняти його за основу.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету дійшов висновку, що Законопроект не матиме впливу на показники бюджету та у разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності у термін, запропонований авторами Законопроекту.

Дослідницька служба Верховної Ради України у своєму висновку вказала на необхідність вдосконалення змісту Законопроекту та надала низку пропозицій.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини підтримує прийняття Законопроекту за умови врахування висловлених зауважень та пропозицій, зокрема щодо необхідності узгодження положень ЦК України та ЦПК України, а також уточнення положень щодо дня набрання чинності Законопроектом.

Верховний Суд підтримує прийняття Законопроекту.

Міністерство юстиції України висловило низку зауважень до Законопроекту, зокрема щодо того, що права, захист таких прав та інтересів зазначених категорій осіб, обов'язки відповідних суб'єктів, здійснення контролю за їх діяльністю мають бути визначені спеціальним законом, який врегульовує суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил поведінки та має найвищу юридичну силу, а вироблення ефективних законодавчих механізмів захисту прав таких осіб має бути предметом комплексного вивчення та врегулювання центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціальної політики.

Міністерство соціальної політики України підтримує прийняття Законопроекту за умови доопрацювання його положень.

Міністерство економіки України та Міністерство охорони здоров'я України повідомили про відсутність зауважень та пропозицій до Законопроекту.

Міністерство освіти і науки України надало свої пропозиції і зауваження до тексту Законопроекту.

Міністерство фінансів України підтримує Законопроект та зазначає, що реалізація акта не матиме впливу на видаткову частину державного та місцевих бюджетів.

Програма підтримки інтеграції України до Європейського Союзу визначила Законопроект таким, який містить положення, що можуть стосуватися міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та права ЄС (ЄІ складової).

Пунктами 1-2, 6 частини першої статті 92 Конституції України передбачено, що виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; правосуб'єктність громадян; основи соціального захисту; засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства; виховання, освіти, культури і охорони здоров'я.

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Основного Закону України).

Члени Комітету вважають, що під час підготовки до другого читання цього Законопроекту є необхідність у застосуванні положення частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України в частині контролю органами опіки та піклування за діяльністю опікунів.

Врахувавши вищевикладене та обговоривши Законопроект, відповідно до статей 93, 111, 114, 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного тринадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13354 від

09 червня 2025 року), поданий народними депутатами України Павлішем П.В. та іншими, і за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України на пленарному засіданні під час розгляду зазначеного Законопроекту про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у його тексті, інших структурних частин Законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання Законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Заступника Голови Комітету Калаура І.Р.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

